

การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
DEVELOPMENT IN THE MANAGEMENT OF THE OFFICE OF BASIC
EDUCATION COMMISSION IN BETONG DISTRICT, YALA PROVINCE

สมชาย รongเหลือ/ SOMCHAI RONGLUE¹

ชูศักดิ์ เอกเพชร/ CHUSAK EKPETCH²

โสภณ เพ็ชรพวง/ SOPON PHATPONG³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา 2) พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา และ 3) ประเมินผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายจากประชากร 470 คน ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงและมีความเชื่อมั่น 0.89 โดยประยุกต์ใช้เทคนิค A-I-C ในการสร้างแผนการประชุมปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ประเด็น เรียงลำดับจากน้อยไปมาก คือ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านบริหารทั่วไป ด้านบริหารงบประมาณ และด้านบริหารวิชาการ ส่วนในด้านความต้องการเข้ามีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามีความต้องการเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด โดยเรียงลำดับจากน้อยไปมาก คือ ด้านบริหารทั่วไป ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารวิชาการ

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

²รองศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

³อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

และด้านบริหารงานบุคคล จากนั้นได้นำผลการศึกษาที่พบมาใช้กำหนด เป็นโครงร่างแผนประชุมปฏิบัติการการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยประยุกต์ใช้เทคนิค A-I-C ซึ่งประกอบด้วย 1) ปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาแผน 2) จุดมุ่งหมายของแผน และ 3) เนื้อหาในแผนสำหรับประชุมปฏิบัติการมี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป เนื้อหาแต่ละเรื่องประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา เทคนิคการประชุม สื่อ/อุปกรณ์ เวลาและการประเมินผล ผลการประเมินตรวจสอบโครงร่างแผนที่พัฒนาขึ้นโดยผู้รอบรู้เฉพาะทาง จำนวน 5 คน พบว่า แผนประชุมปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมาก และเมื่อนำแผนปฏิบัติการดังกล่าวไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ใช้รูปแบบทดลองวัดก่อนและหลังการประชุมปฏิบัติการ พบว่า หลังการประชุมปฏิบัติการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกลุ่มทดลอง มีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ABSTRACT

The objectives of the research were to: 1) study problems and needs to participate in management of Office of Basic Education Commission in Betong district, Yala province; 2) develop participation in basic education management of the Office; and 3) evaluate the result of participation development in basic education management of the Office. Data was collected from 210 people derived by simple random sampling. The validated questionnaire with a reliability of 0.89 was used and the A-I-C technique was applied to conduct the workshop plan on participation development in basic education management. Data was analyzed with percentage, mean, S.D. and t-test with statistically significant at .05 level.

The research results showed that the problem of participation in management of the Basic Education Commission was overall at moderate level. The aspects, ranked from the highest to the lowest, were as follows: human resource management, general management, budget management, and academic management. The need of participation in educational

management was at moderate level. The aspects, ranked from the highest to the lowest, were as follows: general management, budget management, academic management, and human resource management. The research results were used to define the workshop outline plan on participation development in basic education management of Office of Basic Education Commission in Betong district, Yala province by applied A-I-C technique. The plan comprised 1) issues and needs of plan development; 2) plan's goals; and 3) workshop contents, including four topics—academic management, budget management, human resource management, and general management. Each topic divided into goals, contents, meeting techniques, media/equipment, time and evaluation. The developed workshop outline was evaluated by five experts. It was found that the workshop plan on participation development in basic education management of Basic Education Commission were suitably consistent at a high level. The developed plan was trialed with 36 samples, which was derived by purposive sampling, by using pretest and posttest. It was found that after the workshop of Basic Education Commission, the experimental group had more knowledge and understanding, as well as positive attitude towards participation in basic education Management with statistically significant at the .05 level.

Keywords: participation, management, basic education commission

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทย มีรูปแบบในการจัดการศึกษาที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการของบุคคลและชุมชนแต่ละท้องถิ่น จำเป็นต้องอาศัยการกระจายอำนาจและการดึงภาระบางส่วนในการบริหารงานและจัดการศึกษาออกจากหน่วยงานกลาง ให้องค์กรประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้รับภาระนี้แทน โดยเชื่อว่าองค์กรประชาชนในท้องถิ่น มีขีดความสามารถพอที่จะช่วยให้การศึกษาเข้าถึงความต้องการของตนเองอย่างแท้จริงและจะทำให้ระบบมีความยืดหยุ่นที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ตลอดจนปรับตัวไปตามสภาพสังคมได้ตลอดเวลา (ทองใบ สุทธศรี, 2548: 76) ดังจะเห็นได้จากกฎหมายแม่บทของไทย คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย ที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความในมาตรา 49 ความว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ในการจัดระบบ

การศึกษาของไทยในปัจจุบันตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดไว้ในมาตราที่ 9 ว่าการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน และในมาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ซึ่งจะเห็นได้ว่าระบบการศึกษามีความแตกต่างจากระบบเดิม คือเมื่อก่อนนั้นรัฐเป็นผู้รับภาระในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนในประเทศ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาโดยตรง เช่น สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย เป็นต้น จะเห็นว่าต่างหน่วยงานต่างทำงานของตนเองจนทำให้ขาดเอกภาพในการบริหารงาน และอำนาจหน้าที่ในความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนนั้น จึงตกเป็นภาระหน้าที่ของรัฐเกือบทั้งสิ้น ซึ่งอยู่ภายใต้ระบบราชการในรูปแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ การบริหารอยู่ในส่วนกลางเกือบทั้งหมด นับตั้งแต่การบริหารงานบุคคล งบประมาณ หลักสูตร ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการตัดสินใจที่ล่าช้า เพราะต้องรอสั่งการจากส่วนกลาง เนื่องจากข้อบังคับ ระเบียบ กฎหมายต้องให้ส่วนกลางพิจารณาตัดสินใจ โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการมีสถานศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาในสังกัดเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความล่าช้าของระบบบริหารจัดการศึกษาอย่างชัดเจน จึงทำให้ทุกฝ่ายเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่รัฐจะต้องกระจายอำนาจ ในการจัดการศึกษาให้สถานศึกษา และให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของประเทศ และการที่จะปฏิรูปการศึกษาให้เกิดความเข้มแข็งทางปัญญานั้น จะต้องกระจายอำนาจไปสู่สถาบันการศึกษา ชุมชนท้องถิ่น และจังหวัด ให้สามารถริเริ่มสร้างสรรค์การเรียนรู้อิสระและจัดการศึกษาเอง ทั้งนี้โดยมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ มีกลไกการตรวจสอบที่เป็นอิสระและเข้มแข็ง การกระจายอำนาจไปเช่นนี้จะทำให้เกิดนวัตกรรมทางปัญญาขึ้น

จากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547-2556 มีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นรายวัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาถูกลอบวางเพลิง ครูถูกลอบทำร้าย ซึ่งมีผู้เสียชีวิตไปแล้ว 5,515 คน (ครู 185 คน) บาดเจ็บ 10,184 คน ทำให้การบริหารงานของรัฐบาลสลับซับซ้อนมากขึ้น รวมตัวเลขงบประมาณที่ใช้จ่ายไปกับการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จนถึง พ.ศ. 2556 รวมทั้งสิ้น 4,890,008,483 บาท จึงมีการนำรูปแบบการบริหารโดยใช้คณะกรรมการอย่างแพร่หลายในทุกวงการการบริหารทั้งภาครัฐและเอกชน ในระบบราชการที่เป็นภาครัฐมีการใช้รูปแบบของคณะกรรมการทั้งในระดับชาติ กระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการอาชีวศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการสมานฉันท์ เป็นต้น ในการจัดการศึกษา โดยพระราชบัญญัติการศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละเขตพื้นที่ แต่จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา จากการเสวนาและการพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปเป็นประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาหลายประการ คือ 1) มีข้อจำกัด ด้านคุณวุฒิทางความรู้ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และกระบวนการที่จะดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด 2) องค์ประกอบของคณะกรรมการ ประกอบด้วยบุคคลที่มีความหลากหลาย แตกต่างกัน ทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิและประสบการณ์ จึงทำให้คณะกรรมการบางส่วนไม่กล้าแสดงออกและสุดท้ายไม่มาเข้าร่วมประชุม 3) ความแตกต่างด้านศาสนา ทำให้การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมมีความระแวงต่อกัน โดยเฉพาะในช่วงที่สถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้มีความรุนแรง 4) ข้อจำกัดของคณะกรรมการในด้านการบริหาร ทั้งงานด้านวิชาการไม่ว่าเรื่องการประเมิน และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการบริหารบุคคล ซึ่งคณะกรรมการส่วนหนึ่งเห็นว่าเขาไม่มีอำนาจอะไร เป็นต้น 5) คณะกรรมการส่วนหนึ่งไม่อยากเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการเนื่องจากเกรงว่าจะต้องหารายได้ให้กับสถานศึกษา หรือต้องบริจาคเงินและทรัพยากรต่าง ๆ ตามที่สถานศึกษาร้องขอ และ 6) คณะกรรมการไม่เห็นความสำคัญกับการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา

จากข้อมูลข้างต้นจึงเห็นได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีความสำคัญอย่างยิ่งที่มีหน้าที่ในการกำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้บรรลุตามเจตนารมณ์และสาระเนื้อหาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 จึงได้ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้กำหนดแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยคาดหวังว่าหลังจากผ่านกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมแล้ว จะทำให้คณะกรรมการสถานศึกษามีความรู้ เจตคติ และทักษะในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา จำนวน 470 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครชี และมอร์แกน ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.95

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา จำนวน 470 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 36 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) เฉพาะบุคคลที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการทดลองได้ตลอดและยินดีเข้าร่วมการฝึกอบรม โดยทั้งนี้ ต้องยึดหลักความเป็นตัวแทนจากองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

2. เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

3. เพื่อประเมินผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ศึกษาปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

1. พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้ขอคำแนะนำจากผู้มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนอาจารย์ที่ปรึกษา โดยเครื่องมือแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบทดสอบ แบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นแบบประเมินค่า (rating scale) จำนวน 5 ระดับ ตามแบบวัดเจตคติของ Likert คือ ความต้องการระดับมากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และ น้อยที่สุด (1)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

3. การตรวจสอบเครื่องมือ

3.1 การตรวจสอบความเที่ยง (content validity) นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อพิจารณาตรวจสอบ หาคำตรงเชิงโครงสร้าง ความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องของภาษา และความชัดเจนในข้อความเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.2 การประเมินความตรง (reliability) นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ไปทดลองใช้กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 30 คน และวิเคราะห์หาความตรง (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.8971

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

5.1.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดย วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 ค่าร้อยละ (percentage) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.2.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์แนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของคะแนนระดับปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

5.2.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ค่ากระจายของคะแนนระดับระดับปัญหาและต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

5.3 เกณฑ์การให้คะแนนคำตอบและการจัดลำดับปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา กำหนดเกณฑ์ไว้ ดังนี้

5.3.1 การให้คะแนนคำตอบ

ระดับปัญหา/ความต้องการ	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

5.3.2 เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาใช้ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (ซุมพล เสมานันท์, 2550: 253) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับปัญหา/ความต้องการ
4.51 - 5.00	มากที่สุด
3.51 - 4.50	มาก
2.51 - 3.50	ปานกลาง
1.51 - 2.50	น้อย
1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

โดยผู้วิจัยจะนำระดับปัญหาและความต้องการตั้งแต่วระดับปานกลางขึ้นไปมากำหนดเป็นประเด็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 2 พัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

1. การสร้างโครงร่างแผนประชุมปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 ปัญหาและความจำเป็น กำหนดขึ้นจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและผลการศึกษาภาคสนาม พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในชั้นที่ 1 และมีความต้องการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่มาประมวล กำหนดเป็นปัญหาและความจำเป็นในการสร้างโครงร่างแผนประชุมปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

1.2 จุดมุ่งหมายทั่วไปของโครงร่างแผนประชุมปฏิบัติการ เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จากการประชุมปฏิบัติการเรียนรู้ไปใช้จริง

1.3 เนื้อหาของโครงร่างแผนประชุมปฏิบัติการฯ ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารวิชาการ 2) ด้านการบริหารบุคคล 3) ด้านการบริหารงบประมาณ และ 4) ด้านการบริหารทั่วไป โดยในแต่ละเรื่องประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาวิชา เทคนิคการประชุมปฏิบัติการ สื่อ/อุปกรณ์ เวลาและการประเมินผล ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน

2. ผลการประเมินตรวจสอบแผนประชุมปฏิบัติการฯ ที่พัฒนาขึ้น โดยให้ผู้รอบรู้เฉพาะทาง (subject matter specialist: SMS) จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของแผนประชุมปฏิบัติการฯ แล้วนำผลประเมินมาหาค่าเฉลี่ย จากนั้นนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงแผนประชุมปฏิบัติการฯ ให้ได้แผนฯ ที่สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นที่ 3 ประเมินผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดวิธีการ ไว้ดังนี้

1. รูปแบบการทดลอง ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อน - หลัง การประชุมปฏิบัติการ (pretest - posttest one group design)

2. วิธีการทดลอง ใช้เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการ

3. เครื่องมือที่ใช้ ในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ แผนประชุมปฏิบัติการฯ คู่มือฝึกอบรม แบบทดสอบและแบบวัดเจตคติ ก่อนหลังการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และแบบสังเกตการณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบความรู้ และวัดทักษะ และเจตคติ วิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และใช้ค่าสถิติต่าง ๆ คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบค่าที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ดังนี้

1.1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 210 คน พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุ 41-50 ปี ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด ต่ำกว่าอนุปริญญา อาชีพทำการเกษตร มีรายได้/เดือนต่ำกว่า 10,000 บาท และส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2 ระดับปัญหาและความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีปัญหาและมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไปตามลำดับ ดังนี้

1) ด้านการบริหารบุคคลทั้งในภาพรวมและรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยมีเรื่องการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ภารกิจ และประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 2.91$) และเรื่องการมีส่วนร่วมพิจารณาความดีความชอบเพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือนของบุคลากรในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 2.64$)

2) ด้านการบริหารวิชาการ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกข้อ ยกเว้น เรื่องความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$)

3) ด้านการบริหารงบประมาณ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกข้อ ยกเว้น เรื่องความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์แหล่งทรัพยากรบุคคลองค์กรท้องถิ่นที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.55$)

4) ด้านการบริหารทั่วไปทั้งในภาพรวมและรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดทำระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 2.93$) และเรื่องการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการรับนักเรียนของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 2.67$)

2. ผลการพัฒนาร่วมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบดังนี้

2.1 การสร้างโครงสร้างแผนประชุมปฏิบัติการการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยมีองค์ประกอบดังนี้

2.1.1 ปัญหาและความจำเป็น กำหนดขึ้นจากการศึกษาข้อมูล เอกสาร และผลการศึกษาคณะกรรม การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหา ระดับปานกลาง เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจการดำเนินงาน และไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของ ตนทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป และมีความต้องการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลเหล่านี้มาประมวล กำหนดเป็นปัญหา และความจำเป็นในการพัฒนาแผนประชุมปฏิบัติการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.2 จุดมุ่งหมายทั่วไปของแผนประชุมปฏิบัติการฯ เพื่อให้คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตจริง

2.1.3 เนื้อหาของแผนประชุมปฏิบัติการฯ ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารวิชาการ 2) ด้านการบริหารบุคคล 3) ด้านการบริหารงบประมาณ และ 4) ด้านการบริหารทั่วไป โดยในแต่ละ เรื่องประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาวิชา เทคนิคการประชุม สื่อ/อุปกรณ์ เวลาและ การประเมินผล ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน

2.2 ผลการประเมินแผนประชุมปฏิบัติการฯ ที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้รอบรู้เฉพาะทาง (subject matter specialist: SMS) จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของแผน ประชุมปฏิบัติการฯ แล้วนำผลประเมินมาหาค่าเฉลี่ย พบว่าแผนประชุมปฏิบัติการฯ มีความเหมาะสม และสอดคล้องในระดับมากทุกประเด็น

2.3 ผลการปรับปรุงแก้ไขแผนประชุมปฏิบัติการฯ ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินและข้อ เสนอแนะของผู้รอบรู้เฉพาะทางที่ได้แนะนำและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแผนประชุมปฏิบัติการฯ ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ทดลองหรือใช้จริงต่อไป

3. ผลการประเมินการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ คณะกรรมการการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผลการศึกษา พบว่า

3.1 ผลการวัดความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า หลังการประชุมปฏิบัติการในด้านความรู้ เรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา คะแนนเฉลี่ยก่อนการประชุมปฏิบัติการเท่ากับ 15.25 คะแนน และหลังการประชุมปฏิบัติการเท่ากับ 18.50 มีผลต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 3.25 และเมื่อทดสอบด้วยสถิติ การทดสอบค่าที พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการวัดเจตคติ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการประชุมปฏิบัติการฯ พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนการประชุมปฏิบัติการ เท่ากับ 22.10 หลังการประชุมปฏิบัติการเท่ากับ

30.15 และเมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาทดสอบด้วยสถิติการทดสอบค่าทีพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 การปรับปรุงโครงสร้างแผนประชุมปฏิบัติการฯ โดยนำข้อมูลจากผลการประเมินโครงสร้างแผนปฏิบัติการมาเป็นหลักเกณฑ์ในการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างแผนประชุมปฏิบัติการฯ ได้แผนประชุมปฏิบัติการฯ ฉบับสมบูรณ์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย 3 ประการ ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ลักษณะส่วนบุคคลของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาไม่เกินอนุปริญญา จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าในการที่จะบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่จะอยู่ในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน คณะกรรมการมีข้อจำกัดในเรื่องคุณวุฒิการศึกษาซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแนวคิดของเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2548: 61-62) ที่กล่าวว่าอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของชาวชนบทคือ ชาวชนบทรู้สึกว่าคุณเองมีฐานะต่ำต้อยด้อยการศึกษาในสังคมทำให้กลัวการดูถูกจากคนอื่น ๆ โดยเฉพาะจากข้าราชการ และแนวคิดของเพลินตา กะลัมพากร (2548: 46-47) ที่เห็นว่าปัจจัยการมีส่วนร่วมที่สำคัญคือความรู้ ความสามารถ ที่จะเข้าร่วม ส่วนรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่า ไม่เกิน 10,000 บาทต่อเดือน ซึ่งถือว่าต่ำเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน และเมื่อดูข้อมูลการประกอบอาชีพแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้รับจ้างทั่วไป ค้าขายและทำการเกษตรถึงจำนวน 134 คน จากทั้งหมด จำนวน 210 คน ซึ่งจะสัมพันธ์กับรายได้ เวลาในการเข้ามีส่วนร่วมมีจำกัด ดังข้อคิดของจินตนา ทองรอด (2546: 98-100) กล่าวว่าปัญหาอุปสรรคต่อการเข้ามีส่วนร่วมของชาวบ้านประการหนึ่งคือ มีภาระหน้าที่ส่วนตัว และในครอบครัว และผลการศึกษาของปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546: 237) สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นปัญหาของประชาชนต่อการเข้ามีส่วนร่วมคือ ชาวบ้านขาดการศึกษา ขาดความรู้ด้านวิชาชีพต่าง ๆ ชาวบ้านมีภาระด้านการครองชีพ ด้านครอบครัวและด้านสุขภาพร่างกาย ตลอดจนรายได้ก็เป็นอุปสรรคอย่างสำคัญต่อการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน และปรัชญา เวสารัช (2541 อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2546:

237) ได้กล่าวว่า ปัญหาที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ปัญหาความไม่รู้อันเกิดจากการไร้การศึกษา การขาดทุนทรัพย์ ความไม่สนใจของชาวบ้าน ความไม่เข้มแข็งของผู้นำ เป็นต้น ตลอดจนผลการศึกษาของเคอิมพร เครือบุตรดา (2545: 78) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการพัฒนางานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพและระดับการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่างกัน มีความเห็นต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีผลต่อการพัฒนางานในสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาระดับปัญหาการเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่ามีปัญหาในระดับปานกลางทั้ง 4 เรื่อง คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป จากข้อค้นพบดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของมาโนช ชัยสุวรรณ (2547: 112) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสหวิทยาเขตโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาของวิมล ม่วงเงิน (2548: 81) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอสรรพพยา จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการบริหารวิชาการ และด้านบริหารงบประมาณ อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไปมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย จากผลการวิจัยของวิมล ม่วงเงิน ดังกล่าวจะไม่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก มีความแตกต่างกันในเรื่องโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านอื่น ๆ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้ อคิน พิพัฒน์ (2536 อ้างถึงใน ปาวิชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2546: 236) ที่กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจถูกจำกัดโดยลักษณะโครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรมไทย เช่น ระบบอุปถัมภ์ ความเกรงใจ ชาวบ้านไม่กล้าแสดงออกต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งอาจเกิดจากความเกรงใจ หรือความกลัว ซึ่งลักษณะโครงสร้างและระบบวัฒนธรรมของชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ อาจจะมีลักษณะเฉพาะของชุมชนมากกว่าชุมชนในสังคมโดยทั่ว ๆ ไป

ส่วนผลการศึกษาระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า มีความต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 เรื่อง คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป จากผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาเต็ม โทบุรี (2554: 74) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวพบว่า การมีส่วนร่วม

ของชุมชนทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่งผลการศึกษาระดับความต้องการของชุมชนหรือประชาชนในเรื่องต่าง ๆ มักจะพบว่า ชาวบ้านหรือประชากรที่เป็นประชาชนโดยทั่วไปจะตอบและได้ผลวิเคราะห์ข้อมูลว่า มีความต้องการมีส่วนร่วม หรือพัฒนาศักยภาพของตนในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เช่น ผลการศึกษาของสารีย์ ครุอำโพธิ์ (2556: 58-71) ศึกษาเรื่อง พัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชน ตำบลหาดส้มแป้น อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการเข้ามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้นำท้องถิ่นในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครอง ด้านผู้นำชุมชน การพัฒนา และด้านประชาชน การศึกษาของกิตติมา ดวงแป้น (2551: 74-76) ศึกษาเรื่อง พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง พบว่า ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาลตำบลในระดับปานกลาง แต่ขณะเดียวกันมีความต้องการพัฒนาการมีส่วนร่วมในระดับมาก จากผลการวิจัยที่ค้นพบในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น บัณฑิตมูลเหตุที่สำคัญดังเหตุผลของอคิน รพีพัฒน์ ดังกล่าวแล้ว ประการสำคัญสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ ที่มีความรุนแรงมาตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน เป็นเงื่อนไขอุปสรรคที่สำคัญต่อความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และในหลาย ๆ ครั้งพบว่า สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นจะเป็นการเผาโรงเรียน หน่วยงานราชการ ฆ่าครู ฆาตรกร และบุคลากรทางการศึกษา และข้าราชการที่เป็นกลไกสำคัญของภาครัฐ จึงน่าจะเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่คณะกรรมการสถานศึกษาไม่ต้องการเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผลการพัฒนาร่วมกันในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากผลดำเนินการใช้แผนประชุมปฏิบัติการพัฒนาร่วมกันในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยประยุกต์ใช้เทคนิคกระบวนการ A-I-C นำผลจากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและผลการศึกษาข้อมูลภาคสนามมาเป็นหลักยึดเป็นหลักการและเหตุผล และองค์ประกอบของโครงสร้างแผนประชุมปฏิบัติการพัฒนาร่วมกันและกำหนดแผนกิจกรรมการประชุมให้สอดคล้องกับหลักการใช้เทคนิค A-I-C โดยเน้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้เข้ามีส่วนร่วมการพัฒนาโดยการปฏิบัติเป็นสำคัญ ผลการประเมินความเหมาะสมและสอดคล้องของโครงร่างโดยผู้รอบรู้เฉพาะทาง พบว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้อง สามารถนำไปใช้ทดลอง หรือไปใช้จริงได้ จากผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสนธยา ไบอินทร์ (2553: 85-88) ที่ศึกษาเรื่อง พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาตำบล ตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และผลการศึกษาของกิตติมา ดวงแป้น (2551: 80-83) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลปากน้ำ อำเภอ

เมืองระนอง จังหวัดระนอง พบว่า ผลการพัฒนาโครงสร้างพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ดังกล่าวจะได้แผนที่สมบูรณสามารถนำไปใช้ได้จริงต่อไป

3. ผลการประเมินผลการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า การประชุมปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วม โดยประยุกต์ใช้เทคนิค A-I-C ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระดม ความคิด เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยผ่านกระบวนการ A-I-C ซึ่งเป็นผลให้เกิดการเรียนรู้อดีต (A) กำหนดสิ่งที่ต้องการแผนกิจกรรม/โครงการที่จะทำในอนาคต (I) และรับผิดชอบที่จะทำแผน กิจกรรม/โครงการ ให้สำเร็จตามที่กำหนด (C) และเมื่อมีการวัดความรู้ เจตคติ เปรียบเทียบก่อน หลังการประชุมปฏิบัติการ พบว่าผู้เข้าร่วมประชุม มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดี ต่อการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีทักษะในการปฏิบัติได้ในระดับ มาก จากผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับผลของกิตติมา ดวงแป้น (2551: 106-107) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง ระนอง จังหวัดระนอง พบว่าหลังจากปฏิบัติการ A-I-C เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาตำบลแล้ว ผู้เข้าประชุมปฏิบัติการ มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติ มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อน การประชุมปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับผลการศึกษาของสนธยา โปอินทร์ (2553: 108) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนา ตำบล ตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า หลังการประชุมปฏิบัติการศึกษา การมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคกระบวนการ A-I-C แล้วผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้ ความเข้าใจ และ เจตคติที่ดีต่อการเข้ามีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนประชุมปฏิบัติการและมีความแตกต่างอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และผลการศึกษาของสารีย์ ครุอำโพธิ์ (2556: 119-120) เรื่องพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้นำชุมชน ตำบลหาดส้มแป้น อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง พบว่าหลังจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน แล้ว ผู้นำชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วม มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนประชุม ปฏิบัติการฝึกอบรม และมีค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากข้อค้นพบ ดังกล่าว สามารถกล่าวได้ว่า แผนประชุมปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นสามารถไปใช้ในการพัฒนา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการผลวิจัย

1.1 ควรจัดหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

1.2 ควรกำหนดแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมให้เอื้อและตรงตามความต้องการและเจตนารมณ์ของกฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ชัดเจน

1.3 ควรดำเนินการและระดมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเชิงพื้นฐานที่เฉพาะได้ด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 หน่วยงานที่ควรนำผลวิจัยไปใช้ คือ เขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะ เขต 2 อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และโรงเรียนขยายโอกาส และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอื่น ๆ

2.2 เนื่องจากกระบวนการ A-I-C เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงควรเน้นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการรับรู้ การคิดการตัดสินใจ การวางแผน การร่วมปฏิบัติแผน การติดตามประเมินผลและการร่วมรับผลประโยชน์

2.3 การเตรียมคนเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม ควรจัดให้มีประชาสัมพันธ์ทั่วถึง ชี้แจงสร้างความเข้าใจและประสานงานกับหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของวิทยากร กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมประชุมและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ทุกฝ่ายทราบถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ในการเข้าร่วมประชุม

2.4 การเตรียมเนื้อหากระบวนการ ควรมีการศึกษาโครงสร้างแผนปฏิบัติการการมีส่วนร่วมให้เข้าใจชัดเจน เพื่อสามารถดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้องชัดเจนและได้ผลจากการดำเนินการที่ตรงประเด็นตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.5 การเตรียมเวที บรรยากาศและเวลา ควรจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ในการประชุมให้พร้อม เลือกลงสถานที่บรรยากาศเย็นสบาย อากาศถ่ายเทสะดวกไม่ร้อนอบอ้าว ผู้ร่วมประชุมรู้สึกปลอดภัยและควรดำเนินการจัดประชุมในวันราชการหรือช่วงว่างในวันหยุดราชการ เพื่อให้สามารถดำเนินการตามกระบวนการที่กำหนดไว้ได้ครบถ้วนและได้ข้อมูลครบตรงตามประเด็นที่กำหนด

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยการติดตามและประเมินผลพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่าเมื่อผ่านกระบวนการต่าง ๆ ในการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้ว จะทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นหรือไม่

3.2 ควรศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มี

ความสำคัญในการชี้แนะ เสนอแนวคิดในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษา หากผู้นำเหล่านี้มีศักยภาพมีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถแล้วย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ยั่งยืนในอนาคต

3.3 ควรศึกษาวิจัยพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ เนื่องจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาต่าง ๆ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หากคณะกรรมการมีความพร้อมมีศักยภาพที่ดีในเรื่องดังกล่าวย่อมส่งผลให้การเข้าร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น

สรุป

จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาและความต้องการพัฒนาตนเองในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับปานกลาง จึงนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสร้างแผนประชุมปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้รอบรู้เฉพาะทางตรวจสอบ ประเมินเห็นว่ามีเหมาะสม สอดคล้อง ที่จะนำไปใช้ทดลองและใช้จริง เมื่อนำแผนปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมฯ ไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 36 คน แบบกลุ่มเดียววัดก่อนหลังพบว่า หลังผ่านกระบวนการทดลอง กลุ่มทดลองมีความรู้และเจตคติสูงกว่าก่อนการทดลอง และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ควรนำแผนปฏิบัติการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้จริง ซึ่งจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยตั้งแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติมา ดวงแป้น. (2551). **พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- จินตนา ทองรอด. (2546). **ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2548). **ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชุมพล เสมาชันต์. (2550). **รูปแบบการวิจัยและพัฒนา**. วารสารวิทยาศาสตร์, 10, 253.

- ทองใบ สุดชาติ. (2548). **ภาวะผู้นำและการจูงใจ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ. (2546). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระมหาเต็ม โทบุรี. (2554). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพลินตา กะลัมพากร. (2548). **การมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันสารเสพติดของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มาโนช ชัยสุวรรณ. (2547). **รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสหวิทยาเขตโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วิมล ม่วงเงิน. (2548). **การปฏิรูปการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาในอำเภอสรรพยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สารีย์ ครูอำโพธิ์. (2556). **พัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน ตำบลหาดส้มแป้น อำเภอเมือง จังหวัดระนอง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สนธยา ไปอินทร์. (2553). **พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาตำบลตำบลน้ำพุ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- เอี่ยมพร เครือบุตรดา. (2545). **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการพัฒนางานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Hersey, P., Kenneth, H. B. & Dewey, E. J. (2001). *Management of organization behavior: Leading human resources* (8th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Uphoff, N. T. (1981). *Famer's participation in project formulation design and operation*. Washington D.C.: The World Bank.